

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 336.221:330.1

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ НЕБАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИ

Салюк-Кравченко О.О.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Сокіл В.В.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

У статті розглянуто один із аспектів проблематики економічної безпеки особи, а саме її забезпечення через діяльність фінансових небанківських установ. У цьому зв'язку розглянуто державне управління ринком фінансових небанківських послуг. Запропоновано інструмент підвищення його ефективності через удосконалення контрольної діяльності уповноваженого органу з державного регулювання ринку фінансових послуг. Розглянуто поняття економічної безпеки особи. Також визначено функції суб'єктів фінансових небанківських послуг, пов'язані з інтересами економічної безпеки особи.

Ключові слова: економічна безпека особи, державне управління, ринок фінансових небанківських послуг, страхування, небанківське кредитування, недержавне пенсійне забезпечення.

Постановка проблеми. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку держави особливого загострення набули проблеми управління в сфері захисту громадян, суспільства в цілому. Особливість сучасного становища полягає в тому, що, з одного боку, яскраво виявляються ключові ознаки ринкової економіки (множинність форм власності, вільна конкуренція виробників, ринкове ціноутворення), а з іншого боку – стихійні чинники ринку. Нині спостерігається посилення духовної та політичної маргіналізації, які сприяють поширенню кризових явищ в соціально-економічній сфері, подальшій тінізації економіки та криміналізації суспільства. Тож в цих умовах одним із ключових завдань державного управління є розвиток механізмів, які спрямовані на підвищення економічної безпеки особи та суспільства в цілому, та функціонують поза сферою державних фінансів.

Огляд останніх досліджень та публікацій. З огляду на свою новизну в загальній проблематиці, економічна безпека особи є порівняно малодослідженим напрямком. До наукових пошуків у цій сфері зверталися такі науковці як Т. Запорожець, Л. Гончаренко, О. Єлфімова, В. Зиков, В. Бортнік, Д. Зеркалов, О. Аврамов, К. Томашкова, І. Петенко, котрі розглядали порушену проблематику як складову економічної безпеки держави, а також її особливості у контексті завдань державного управління в соціально-економічній сфері, соціальних аспектів забезпечення сталого розвитку, розвитку соціально-економічних систем внаслідок глобалізації.

Відаючи належне внеску попередників, відзначимо, що існуючі розвідки не охоплюють всього спектру завдань, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки особи інструментами державного управління, чим зумовлена необхідність в подальших дослідженнях.

Мета статті полягає в удосконаленні засобів державного управління в сфері економічної безпеки особи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Попри існування певних відмінностей в тлумаченні, сучасні концепції економічної безпеки розглядають людину, її соціально-економічне становище як один із найважливіших об'єктів управління. Цим визначається їх новизна, та принципова відмінність від уже застарілих концепцій, пріоритети та цінності яких визначалися інтересами держави. Особливо підкреслюється та обставина, що забезпечення економічної безпеки громадян є основним обов'язком держави, тож і її роль в загальній проблематиці залишається головною.

Відповідно до нормативного тлумачення, життєво важливі інтереси людини та громадянина є головним об'єктом національної безпеки, яка визначається як стан за якого забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам при виникненні негативних тенденцій до їх створення [3].

Економічна безпека особи виражається в збереженні тих чи інших життєво важливих інтересів людини, включеної в соціальні відносини, та виступає необхідною умовою її розвитку [4]; є якісною характеристикою її економічною активності, та ефективності механізму попередження девіантної поведінки, котра може стимулюватися відсутністю певних базових умов [6, с. 84]; системою відносин, яка існує між людиною, яка опинилась у небезпечному стані, суспільством і державою.

Отже, особа як об'єкт і суб'єкт економічної безпеки, присутня у всіх системах її забезпечення, та має системоутворювальне значення. Воно розкривається в тому, що безпека особистості є необхідною умовою забезпечення безпеки всіх інших форм та рівнів системи національної безпеки, але, разом з тим, становище особи визначається становищем у суспільстві та державі – оскільки саме вона перебуває у центрі всіх можливих небезпек (суспільно-політичного, економічного, екологічного характеру, тощо).

Передумовою економічної безпеки особи є забезпечення її впевненості у завтрашньому дні, яка досягається через подолання психологічних, економічних, фінансових, правових, політичних та інших труднощів для її життєдіяльності. Дефіцит знань людини в сфері оперування головним посередником в економічних відносинах – грошима та низький рівень економічної культури є одними з причин, які породжують злидні та неефективність економічних процесів [8, с. 7]. Тож, особливо важливою є нормативна основа економічного устрою суспільства, її практичне забезпечення та ефективна програма розвитку економічного світогляду населення.

У цьому зв'язку вбачається, що предметом державного управління в сфері економічної безпеки особи є:

- аналіз і синтез факторів, які негативно впливають на систему економічної безпеки людини;
- здійснення такої державної економічної політики та інституціональних зрушень, які елімінували б недосконалість соціально – економічної політики [6, с. 85];
- розвиток ринкових механізмів, які спрямовані на підвищення економічної безпеки особи та суспільства в цілому.

У сфері фінансових небанківських послуг економічна безпека особи пов'язується з розвитком інститутів, предметом діяльності яких є забезпечення доступності таких благ як:

- послуги страхування (втрати чи пошкодження майна, медичного страхування, втрати працездатності, тощо) – у системі недержавного страхування;
- поліпшення соціального захисту (через пенсійне забезпечення та, частково, страхування) – у системі пенсійного забезпечення;
- кредитування та інвестування – у системі небанківських кредитних установ (кредитних спілок), та інших.

Опосередковано чи безпосередньо ці фінансові інститути сприяють забезпеченню життєво важливих інтересів особи, які сукупності потреб, котрі надійно забезпечують життєдіяльність та можливість фізичного та духовного розвитку людини, зокрема:

- забезпечення прийняттого рівня доходу на члена домогосподарства;
- забезпечення стабільності надходження особистих та сімейних доходів;
- забезпечення умов для збереження та відновлення втраченого (пошкодженого чи викраденого) майна;
- використання інструментів для оптимізації сімейного та особистого бюджетування з метою споживання, економії та заощадження.

Наведені показники характеризуються стан економічної безпеки особи як достатнього джерела для фінансування споживчих потреб, створення продукту, отримання економічної вигоди. Безпосередньо цей зв'язок розкривається через функції вищезгаданих фінансових установ.

Так, у колі економічних інтересів особи система недержавного пенсійного забезпечення дозволяє:

- створити джерело пенсійних виплат (для багатьох громадян – додаткове до загально-

обов'язкового державного пенсійного страхування);

- забезпечити вищий рівень життя при досягненні пенсійного віку [12, с. 203].

Страхування життя дозволяє вирішити низку проблем, які пов'язані з втратою засобів до існування, з тимчасовою або повною втратою працездатності; досягненням пенсійного віку, хворобою тощо. Наприклад, важливість страхування життя для застереження економічних інтересів особи зумовлена можливостями:

- передачі страховій компанії матеріальної відповідальності за наслідки прояву таких страхових ризиків, як смерть застрахованої особи та повна або часткова втрата працездатності;
- формування страхових фондів для їх подальшого перерозподілу на користь осіб, які постраждали внаслідок страхових випадків;
- збереження та повернення коштів своїх клієнтів, (необхідних у визначений момент часу для певних життєвих планів (навчання дитини, придбання будинку, тощо);
- отримання доходу у вигляді виплат страховика за результатами його інвестиційної діяльності;

- збереження коштів страхувальника, необхідних для внеску страхових премій, шляхом скорочення нераціональних витрат та сприяє довгостроковому фінансовому плануванню [7, с. 155, 158].

Відповідно до законодавчого визначення, кредитні спілки – це громадські організації, створені на добровільних засадах з метою фінансового та соціального захисту їх членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування [2]. Особливістю кредитних спілок є набуття її учасниками фінансової вигоди – користування кредитом під мінімальні відсотки. Відносно економічних інтересів особи кредитні спілки забезпечують:

- скорочення витрат економічних суб'єктів на забезпечення руху свого грошового капіталу;
- трансформацію заощаджень у інвестиції;
- зниження процентних ставок;
- моніторинг та управління ризиками інвестування;
- інформування учасників [1, с. 108; 10; 11, с. 85].

Державне управління діяльністю вищезгаданих фінансових установ здійснюється через уповноважений орган – Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Нацкомфінпослуг). Із переліку численних обов'язків Нацкомфінпослуг слід згадати наступні, які стосуються економічної безпеки суб'єктів мікрорівня:

- спостереження за ринками фінансових послуг та розробка пропозицій щодо формування державної політики у сфері фінансових послуг;
- здійснення моніторингу руху капіталу в Україні та за її межі через ринки фінансових послуг;
- здійснення державного регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ, на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами відповідно до Закону;
- здійснення в межах своїх повноважень державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і дотриманням законодавства у відповідній сфері;

- захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування у межах своїх повноважень заходів впливу з метою запобігання і припинення порушень законодавства на ринку фінансових послуг;

- видача дозволів та ліцензій з надання фінансових послуг;

- затвердження умов провадження діяльності з надання фінансових послуг та ін.;

- встановлення порядку розкриття інформації та складення звітності учасниками ринків фінансових послуг відповідно до законодавства;

- здійснення контролю за достовірністю інформації, що надається учасниками ринків фінансових послуг;

- проведення у межах своїх повноважень самостійно або разом з іншими уповноваженими органами виїзних та безвиїзних перевірок діяльності фінансових установ [9].

Порядок здійснення Нацкомфінпослуг нагляду за наданням фінансових послуг і дотриманням чинного законодавства встановлено Правилами проведення перевірок (інспекцій) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, затверджених розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 27.11.2012 № 2422 [5].

Протягом 2015 року до Нацкомфінпослуг надійшло 5539 звернень громадян та 436 звернень заявників, переважно, з приводу додержання учасниками ринку законодавства у сфері надання фінансових послуг. Слід відзначити, що кількість звернень з року в рік значно відрізняється (11181 за 2010 р., 5108 – за 2011 р., 9645 – за 2014 р.).

Водночас слід зазначити, що відповідно до Законів України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» були встановлені, зокрема, певні обмеження щодо перевірок контролюючих органів на 2014-2015 рр., а саме: з дозволу Кабінету Міністрів України, за заявкою суб'єкта господарювання щодо його перевірки, згідно з рішенням суду, згідно з вимогами Кримінального процесуального кодексу України тощо.

Враховуючи встановлені обмеження щодо інспекційної діяльності на ринку небанківських фінансових послуг, кількість планових перевірок було значно зменшено наглядіві функції Нацкомфінпослуг у 2014-2015 році були більш зосереджені на проведенні пруденційного нагляду.

В той же час зменшення втручання регулятора у діяльність суб'єктів господарювання в період швидкоплинності змін економічних умов діяльності фінансових установ, зокрема факторів, що можуть, вплинути на її платоспроможність, а також високої ліквідності фінансових активів може призвести до порушення прав споживачів фінансових послуг.

За результатами здійснення Нацкомфінпослуг нагляду (контролю) за наданням фінансових послуг і дотриманням чинного законодавства суб'єктами господарювання та розгляду звернень громадян постійно встановлюються багаточисельні порушення законодавства на ринку

фінансових послуг та прав споживачів фінансових послуг. За результати проведених планових перевірок та розгляду скарг Нацкомфінпослуг у 2015 р. було застосовано такі заходи впливу як: анулювання ліцензії – до 201 установи; виключення із реєстру фінансових установ – до 201 установи накладено штрафних санкцій на суму 1452 тис. грн.; призначено тимчасову адміністрацію в 1 установі.

Узагальнення статистичних даних проведено без характеристики впливу можливих макроекономічних, політичних та глобальних факторів, котрі могли позначитися на неспроможності суб'єктів надання фінансових небанківських послуг виконувати свої зобов'язання. Тому за цими даними не можна робити однозначного висновку про якість діяльності уповноваженого органу. Але значна кількість скарг та вжитих щодо порушників заходів впливу показує, що недоліком діючої системи планового контролю є неврахування можливих ризиків, які в умовах економічної кризи відіграють вирішальну роль для результативності господарюючого суб'єкта.

Зниження ефективності контрольної діяльності відбувається також через невизначеність періодичності проведення Нацкомфінпослуг планових заходів державного нагляду (контролю). З цієї ж причини, діюча система контролю пов'язана з додатковими фінансовими витратами та витратами часу суб'єктів господарювання.

Тож завданнями державного регулювання, які безпосередньо пов'язані з розв'язанням цієї проблеми, є:

- вдосконалення наглядової діяльності та впорядкування проведення планових заходів державного нагляду (контролю);

- зменшення кількості випадків порушень прав споживачів фінансових послуг, що визначається за кількістю скарг споживачів фінансових послуг на виконання суб'єктом господарювання своїх зобов'язань, які надходять до Нацкомфінпослуг;

- підвищення ефективності захисту прав споживачів фінансових небанківських послуг у їх взаємодії з суб'єктами надання цих послуг;

- визначення періодичності проведення заходів державного нагляду (контролю) у сфері надання фінансових послуг в залежності від ризиковості діяльності суб'єктів господарювання.

Механізмом розв'язання проблеми є встановлення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринків фінансових послуг, та врегулювання періодичності здійснення Нацкомфінпослуг планових заходів державного нагляду (контролю).

Критеріями, за яким оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринків фінансових послуг, можуть бути визначені такі:

- види фінансових послуг, що надаються суб'єктами господарювання;

- обсяг послуг, наданих суб'єктом господарювання;

- строк провадження суб'єктом господарювання діяльності у сфері ринків фінансових послуг;

- дотримання вимог законодавства у сфері ринків фінансових послуг;

- стан виконання своїх зобов'язань перед споживачами фінансових послуг, що визначається за кількістю скарг споживачів фінансових послуг на виконання суб'єктом господарювання своїх зобов'язань;

- укладення суб'єктом господарювання договорів про надання фінансових послуг, загальний обсяг яких перевищує десятикратний розмір власного капіталу суб'єкта господарювання, та/або договорів про надання фінансових послуг з однією особою у розмірах, що перевищує половину розміру власного капіталу суб'єкта господарювання;

- дохідність від інвестування пенсійних активів, обсяг пенсійних коштів, що було виплачено учасникам недержавного пенсійного фонду та/або переведено до інших осіб, розірвання договору про адміністрування пенсійного фонду з суб'єктом господарювання з ініціативи ради пенсійного фонду, зменшення кількості учасників недержавного пенсійного фонду та зменшення чистої вартості активів та/або чистої вартості одиниці пенсійних активів недержавного пенсійного фонду (для суб'єктів господарювання, що є недержавними пенсійними фондами або адміністраторами недержавного пенсійного фонду).

Відповідно до визначених критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері ринків фінансових послуг, суб'єкти господарювання можуть відноситися до одного з трьох ступенів ризику – високого, середнього або незначного.

Планові заходи державного нагляду (контролю) щодо суб'єктів господарювання можуть проводитися з такою періодичністю:

- з високим ступенем ризику – не частіше ніж один раз на рік;
- із середнім ступенем ризику – не частіше ніж один раз на два роки;
- з незначним ступенем ризику – не частіше ніж один раз на три роки.

Визначення періодичності проведення планових заходів державного нагляду на ринку фінансових послуг слід здійснювати з урахуванням необхідності забезпечення стабільності діяльності фінансових установ, захисту прав споживачів та цілей пруденційного нагляду.

Результативність дії запропонованого механізму у т.ч. можна оцінювати за такими параметрами як:

- рівень поінформованості суб'єктів господарювання щодо умов діяльності на ринку фінансових небанківських послуг та діяльності Нацкомфінпослуг, який забезпечуватиметься шляхом розміщення відповідних актів на офіційному веб-сайті Нацкомфінпослуг у мережі Інтернет;

- кількість планових перевірок за звітний рік, в залежності від розподілу суб'єктів господарювання за ступенями ризику;

- кількість випадків порушень прав споживачів фінансових послуг, що визначається за кількістю скарг споживачів фінансових послуг;

- кількість суб'єктів господарювання на яких поширюватиметься дія акта.

Розглянемо детально порядок віднесення суб'єктів господарювання до одного з трьох ступе-

нів ризику на основі застосування визначених вище критеріїв. Так, до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику відносяться суб'єкти, які:

1) суб'єкти господарювання здійснюють діяльність з видів страхування, інших, ніж страхування життя, мають діючі ліцензії на один, декілька або всі види страхування, визначені в пунктах 3, 4, 6, 12, 21, 22 частини четвертої статті 6, пунктах 1, 9 та 12 частини першої статті 7 Закону України «Про страхування» та розмір чистих страхових премій таких суб'єктів господарювання, отриманих за договорами страхування із зазначених видів страхування, складає 50 і більше відсотків усіх чистих страхових премій, або суб'єкти господарювання, які здійснюють страхування життя.

При цьому діяльність зазначених суб'єктів господарювання характеризується систематичним (два та більше разів протягом останніх дванадцяти календарних місяців, що передують включенню суб'єкта господарювання до плану заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), який затверджується Нацкомфінпослуг) порушенням на будь-яку дату вимог законодавства в частині формування та/або розміщення страхових резервів, інших гарантійних страхових резервних фондів, а також обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами;

2) суб'єкти господарювання надають послуги у системі накопичувального пенсійного забезпечення та є:

- недержавними пенсійними фондами, що відповідають хоча б одному із зазначених нижче критеріїв:

- кількість учасників недержавного пенсійного фонду перевищує 50 тисяч осіб;

- відбулось зменшення кількості учасників недержавного пенсійного фонду більше ніж на 20 відсотків протягом останніх дванадцяти календарних місяців, що передують включенню суб'єкта господарювання до плану заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), який затверджується Нацкомфінпослуг;

- чиста вартість активів та/або чиста вартість одиниці пенсійних активів недержавного пенсійного фонду зменшилась протягом останніх дванадцяти календарних місяців, що передують включенню суб'єкта господарювання до плану заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), який затверджується Нацкомфінпослуг, на 20 відсотків і більше;

- середньозважена дохідність від інвестування пенсійних активів недержавного пенсійного фонду більш ніж на 50 відсотків менша, ніж середньозважена дохідність пенсійних активів всіх недержавних пенсійних фондів;

- обсяг пенсійних коштів, що було виплачено учасникам недержавного пенсійного фонду та/або переведено протягом останніх дванадцяти календарних місяців, що передують включенню суб'єкта господарювання до плану заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), який затверджується Нацкомфінпослуг, складає 20 і більше відсотків від загальної кількості пенсій-

них коштів, облікованих на пенсійних рахунках його учасників;

- або адміністраторами недержавних пенсійних фондів, що відповідають хоча б одному із зазначених нижче критеріїв:

- кількість недержавних пенсійних фондів, адміністрування яких здійснює суб'єкт господарювання, становить 5 і більше;

- протягом останніх дванадцяти календарних місяців, що передують включенню суб'єкта господарювання до плану заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), який затверджується Нацкомфінпослуг, відбулось розірвання договору про адміністрування пенсійного фонду з суб'єктом господарювання з ініціативи ради пенсійного фонду;

- недержавний пенсійний фонд, адміністрування якого здійснює суб'єкт господарювання, віднесений до високого ступеня ризику;

3) суб'єкти господарювання надають фінансові послуги, що передбачають пряме або опосередковане залучення активів від фізичних осіб (крім коштів, залучених від фізичних осіб-учасників господарського товариства) та недотримувались на будь-яку дату протягом останніх дванадцяти календарних місяців, що передують включенню суб'єкта господарювання до плану заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), який затверджується Нацкомфінпослуг, обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами, та/або вимог законодавства щодо формування резервного капіталу;

4) суб'єкти господарювання надають послуги з довірчого управління фінансовими активами;

5) суб'єкти господарювання надають послуги з адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах;

6) суб'єкти господарювання надають послуги з управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» та мають зобов'язання перед довірцями фонду фінансування будівництва або власниками сертифікатів фондів операцій з нерухомістю;

7) Нацкомфінпослуг протягом останніх дванадцяти календарних місяців, що передують включенню суб'єкта господарювання до плану заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), який затверджується Нацкомфінпослуг, встановлено два та більше фактів порушень суб'єктом господарювання законодавства у сфері ринків фінансових послуг (крім страховиків);

8) протягом останніх п'яти років до суб'єкта господарювання Нацкомфінпослуг застосовувались заходи впливу у вигляді відсторонення керівництва від управління фінансовою установою та введення тимчасової адміністрації та/або вимоги скликання позачергових зборів учасників фінансової установи та/або було затверджено план відновлення фінансової стабільності фінансової установи;

9) мають укладені договори про надання фінансових послуг, загальний обсяг яких перевищує десятикратний розмір власного капіталу суб'єкта господарювання, та/або договори про надання фінансових послуг з однією особою у розмірах, що перевищує половину розміру власного капіталу суб'єкта господарювання (крім страховиків).

До суб'єктів господарювання з середнім ступенем ризику відносяться суб'єкти, які:

1) суб'єкти господарювання, які мають право на провадження страхової діяльності, крім тих, що належать до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику, а також тих, що не здійснювали страхову діяльність (не отримували страхових премій (платежів) або не формували страхові резерви за договорами страхування життя) протягом останніх дванадцяти календарних місяців, що передують включенню суб'єкта господарювання до плану заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), який затверджується Нацкомфінпослуг (далі – протягом періоду оцінки відповідності критеріям);

2) суб'єкти господарювання надають послуги у системі накопичувального пенсійного забезпечення крім тих, що належать до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику, а також тих, що не здійснювали діяльність протягом періоду оцінки відповідності критеріям;

3) суб'єкти господарювання надають фінансові послуги, що передбачають пряме або опосередковане залучення активів від фізичних осіб, крім тих, що належать до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику, а також тих, що не здійснювали діяльність протягом періоду оцінки відповідності критеріям;

4) суб'єкти господарювання надають фінансові послуги, що передбачають пряме або опосередковане залучення активів (крім залучення активів від фізичних осіб) та недотримувались на будь-яку дату протягом періоду оцінки відповідності критеріям, обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами, та вимог законодавства щодо формування резервного капіталу;

5) суб'єкти господарювання здійснюють операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів;

6) суб'єкти господарювання є страховими та/або перестраховими брокерами, що укладають договори страхування та/або перестраховання та отримують кошти від страхувальників та/або перестраховальників на свій власний рахунок;

7) Нацкомфінпослуг протягом періоду оцінки відповідності критеріям, встановлено один факт порушення суб'єктом господарювання законодавства у сфері ринків фінансових послуг (крім страховиків);

8) суб'єкти господарювання почали здійснювати діяльність з надання фінансових послуг протягом періоду оцінки відповідності критеріям. Датою початку провадження діяльності вважається дата укладення суб'єктом господарювання першого договору про надання фінансових послуг.

До суб'єктів господарювання з незначним ступенем ризику відносяться суб'єкти, які:

1) суб'єкти господарювання, які надають послуги з обслуговування платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків, клірингу, інших форм забезпечення розрахунків, фінансового лізингу, факторингу, здійснюють діяльність з обміну валют, надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту (що не передбачають пряме або опосередковане залучення активів), надають гарантії та поручительства;

2) суб'єкти господарювання, які не належать до суб'єктів господарювання з високим та середнім ступенем ризику.

Висновки. Отже, забезпечення економічної безпеки особи в системі державного управління може відбуватися через сприяння розвитку ринкових інститутів з надання фінансових послуг

фізичним та юридичним особам, а також шляхом забезпечення системи дієвого нагляду та контролю за їх діяльністю. Державне регулювання ринку фінансових небанківських послуг, опосередковане в діяльності Нацкомфінпослуг, має певні недоліки, які полягають у зниженні ефективності контрольної діяльності через невідповідність періодичності проведення Нацкомфінпослуг планових заходів державного нагляду (контролю). Запропоновано механізм ризико-орієнтованої системи державного контролю, обґрунтовано критерії віднесення господарюючих суб'єктів до груп ризику та періодичність проведення контрольних перевірок. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у обговоренні шляхів удосконалення організаційно-економічного механізму здійснення державного регулювання ринку фінансових небанківських послуг.

Список літератури:

1. Вірченко В.В. Кредитні спілки як механізм кооперації та фінансової підтримки працівників підприємств // Формування ринкових відносин Україні. – 2011. – № 6. – С. 105-109.
2. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 № 2908-III // Офіційний вісник України. – 2002. – № 3. – С. 1. – Ст. 79.
3. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV: із змінами, внесеними згідно із Законом № 630-VIII від 16.07.2015 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [сайт] / Законодавство України. – 2016. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (29.08.2016). – Назва з екрану.
4. Запорожець Т.В. безпека особистості в умовах глобалізації: проблеми та шляхи вирішення [Електронний ресурс] // Державне управління: теорія та практика. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Zaporochech.pdf (26.08.2016). – Назва з екрану.
5. Правила проведення перевірок (інспекцій) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [сайт] / Законодавство України. – 2012. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0211-13> (29.08.2016). – Назва з екрану.
6. Степичева О.А. Целевая функция и угрозы экономической безопасности личности / О.А. Степичева, В.В. Чернова, М.А. Котельникова // Социально-экономические явления и процессы. – 2015. – № 2. – С. 83-89.
7. Стецюк Т.І. Сутність страхування життя: значення, функції, ризику // Наука й економіка. – 2015. – №1. – С. 154-160.
8. Томашкова К.Т. Механізм державного управління економічною безпекою особистості : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / К.Т. Томашкова ; Донецьк держ. ун-т упр. — Донецьк, 2009. — 20 с.
9. Указ Президента України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг» від 23.11.2011 №1070/2011 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [сайт] / Законодавство України. – 2012. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011> (29.08.2016). – Назва з екрану.
10. Швець Н.Р. Кредитні спілки в структурі фінансового посередництва [Електронний ресурс] / Н.Р. Швець, О.М. Осадець // Науковий огляд. – 2015. – №8. – Режим доступу: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/570/741> (26.08.2016). – Назва з екрану.
11. Школьник І.О. Взаємодія інститутів фінансового посередництва з реальним сектором економіки / І.О. Школьник, А.Ю. Семенов // Фінанси України. – № 1, 2011. – С. 83-93.
12. Шпильовий С.С. Недержавні пенсійні фонди як альтернатива пенсійного забезпечення в Україні // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. – 2012. – № 12. – С. 202-206.

Салюк-Кравченко А.А.

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова

Сокол В.В.

Национальная комиссия, которая осуществляет государственное регулирование в сфере рынков финансовых услуг

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЫНКА ФИНАНСОВЫХ НЕБАНКОВСКИХ УСЛУГ КАК ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЛИЧНОСТИ

Аннотация

В статье рассмотрен один из аспектов проблематики экономической безопасности личности, а именно ее обеспечение посредством деятельности финансовых небанковских учреждений. В этой связи рассматривается государственное управление рынком финансовых небанковских услуг. Предложен

инструмент повышения его эффективности путем совершенствования контрольной деятельности уполномоченного органа государственного регулирования рынка финансовых услуг. Рассмотрено понятие экономической безопасности личности. Также определены функции субъектов финансовых небанковских услуг, связанные с интересами экономической безопасности личности.

Ключевые слова: экономическая безопасность личности, государственное управление, рынок финансовых небанковских услуг, страхование, небанковское кредитование, негосударственное пенсионное обеспечение.

Saliuk-Kravchenko O.O.

Odessa I.I. Mechnikov National University

Sokil V.V.

National Commission for the state Regulation of Financial Services Markets

STATE REGULATION OF FINANCIAL SERVICES MARKET AS AN INSTRUMENT OF PROVIDING OF ECONOMIC SECURITY OF PERSON

Summary

The article deals with one aspect of the problems of economic security of person, in particular its provision through the activity of financial non-bank institutions. In this context, it discuss public administration of financial non-bank. It offers a tool to improve its efficiency by improving the control of the authorized body of state regulation of financial services market. It was considered the concept of economic security of person. Also determinate the functions of subjects of non-bank financial market services, related with interests of economic security of the individual.

Keywords: economic security of person, public administration, non-bank financial market services, insurance, non-bank lending, private pension system.